

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ АПАРАТУ МІСЦЕВОГО СУДУ

У статті розкриті особливості адміністративно-правового статусу апарату місцевого суду, як комплексу засадних і формально законодавчих чинників, які встановлюють місце і роль суб'єктів публічної адміністрації у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності місцевих судів, яка складається з їх правосуб'єктності, компетентності та юридичної відповідальності, що базуються на нормах адміністративного права, які мають подвійну юридичну природу.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, апарат місцевого суду, компетентність, місцевий суд, суб'єкт публічної адміністрації, юридична відповідальність.

В статье раскрыты особенности административно-правового статуса аппарата местного суда, как комплекс основополагающих и формально законодательных факторов, который состоит из их правосубъектности, компетентности и юридической ответственности, основанные на нормах административного права, имеющие двойную юридическую природу.

Ключевые слова: административно-правовой статус, аппарат местного суда, компетентность, местный суд, субъект публичной администрации, юридическая ответственность.

The article proved that the administrative and legal status the apparatus of local court has complex of factors, which establish the place and role of public administration in the area of administrative and legal maintenance of activity local courts. The elements of the administrative and legal status the apparatus of local court include a legal personality, competence and responsibility and, based on the norms of administrative law that have dual legal nature.

Key words: administrative and legal status, administrative liability, apparatus of local court, competence, local court.

Вступ. Побудова демократичного суспільства неможлива без встановлення належного рівня судової системи. Після низки пережитих політичних подій, проблеми здійснення судочинства потребують особливої уваги. Відновлення рівня довіри громадян до судової гілки влади посідає важливе місце у сфері розбудови правової держави. Місцевий суд є першою сходинкою до захисту громадянами своїх прав, свобод та законних інтересів. Для виконання всіх функцій, покладених на місцевий суд, створений апарат суду, який є проміжною ланкою між здійсненням судочинства судами та проведенням організаційної діяльності. В умовах сучасної судової реформи правовий статус працівників апарату суду та апарату суду в цілому, знаходиться у процесі постійного правового оновлення.

Постановка завдання. Таким чином, задля забезпечення права на справедливий суд потрібно встановити належний рівень здійснення організаційної діяльності суду, а, отже, актуальність теми визначена необхідністю дослідження інституту правового статусу апарату місцевого суду та визначення його особливостей.

Результати досліджень. На проблему визначення поняття та особливостей адміністративно-правового статусу звертала увагу велика кількість учених-науковців різних галузей права: В.Б. Авер'янов, Д.Н. Армаш, Д.М. Бахрах, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, В.В. Галунько, О.М. Гумін, І.І. Діткевич, О.В. Зайчук, А.А. Іванищук, О. Калашник, М.С. Кельман, Д.М. Лук'янець, В.Ю. Машук, Р.С. Мельник, О.М. Музичук, О.Г. Мурашин, В.І. Олефір, Н. Олефіренко, Н.М. Оні-

щенко, А.В. Панчишин, П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, Н.М. Шультгач та ін. Проте, монографічних праць, присвячених особливостям та елементам адміністративно-правового статусу апарату місцевого суду немає. Отже, проблема трактування особливостей адміністративно-правового статусу апарату місцевого суду досліджена лише опосередковано і потребує подальших обґрунтованих наукових розробок.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі аналізу основ теорії адміністративного права, думок на цю проблематику науковців та чинного законодавства у сфері організаційно-правових засад забезпечення адміністративної діяльності місцевих судів, визначити та охарактеризувати особливості адміністративно-правового статусу апарату місцевого суду та розкрити його елементи.

Виклад основних положень. Для формулювання змісту та визначення особливостей адміністративно-правового статусу апарату місцевого суду, необхідно з'ясувати поняття «статус», «правовий статус» та «адміністративно-правовий статус».

Відповідно до тлумачного словника з української мови, статус – це певний стан чого-небудь [26]. О.Ф. Скакун, відповідно до основ теорії права, трактує правовий статус особи як систему закріплених у нормативно-правових актах та гарантованих державою прав, свобод, обов'язків, відповідальності, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує своє поведінку в суспільстві [32].

В юридичній літературі існує багато точок зору щодо поняття правового статусу з різних аспектів права. Учений А.В. Панчишин дає таке визначення правового статусу суб'єктів суспільних відносин, це багатоаспектна, комплексна універсальна категорія, що має стабільну чітку структуру та встановлює характер і принципи взаємодії суб'єктів суспільних відносин між собою, а також шляхом визначення їх прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, визначає місце суб'єкта в системі правовідносин [8]. Науковець К.П. Індус характеризує правовий статус юридичної особи як правову категорію, що системно характеризує суб'єкта правових відносин, зображає його права, свободи та законні інтереси у сфері державного управління, визначає міру відповідальності за вчинені правопорушення [14].

Правовий статус особи М.О. Баймуратов визначає, як сукупність або систему суб'єктивних прав, свобод і обов'язків, які належать конкретній особі та закріплені у чинній системі права [5]. Під правовим статусом судді Н.М. Шультгач розуміє нормативно визначені права, обов'язки, гарантії, які сприяють судді здійснювати свої повноваження та особливості їх притягнення до відповідальності [33].

Учені-адміністративісти досить широко у своїх працях дослідили інститут адміністративно-правового статусу. Зокрема О.М. Гумін під адміністративно-правовим статусом особи розуміє комплекс прав і обов'язків, передбачених нормами адміністративного права [7]. Адміністративно-правовий статус громадянина України, на думку академіка Ю.П. Битяка, визначається обсягом та характером його адміністративної правосуб'єктності, яку становлять адміністративна правоздатність та адміністративна дієздатність [1].

На думку професора О.М. Музичука, під правовим статусом суб'єкта адміністративно-правових відносин слід розуміти систему закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення у системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів та порядок взаємовідносин між ними [23].

Н. Олефіренко визначила адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні, який охоплює врегульований законодавством порядок створення, реорганізації, ліквідації адміністративних судів, визначення функцій та завдань суду та наділення його необхідною компетенцією [27]. Доцент Н.О. Армаш визначає адміністративно-правовий статус посади керівника органу виконавчої влади як поняття, зміст якого завжди виражається в сукупності нормативно визначених прав та обов'язків, яка характеризується специфічним обов'язком нести відповідальність у зв'язку з виконанням своїх повноважень та становищем посади керівника у системі управління [4].

Таким чином, виходячи з положень теорії права та позицій різних науковців у галузі адміністративного права, можна дійти висновку, що адміністративно-правовий статус апарату місцевого суду – це закріплена у нормативно-правових актах сукупність прав, обов'язків, гарантій та повноважень апарату суду, які визначають його компетенцію у системі здійснення судочинства в Україні, а також положень щодо юридичної відповідальності у цій сфері, що врегульовані нормами адміністративного права.

Вчені по різному трактують кількість елементів правового статусу, тобто, в сучасній теорії адміністративного права немає єдиного підходу до визначення елементів адміністративно-правового статусу. Основи теорії права передбачають, що до правового статусу особи входять такі базові елементи: правосуб'єктність; права, свободи, обов'язки, законні інтереси; юридична відповідальність; гарантії правового статусу [9].

Досить змістовною є думка професора Д.М. Бахраха, який поділяє на три основні інститути статус державних органів: 1) нормативно-цільовий, який визначає норми про цілі (мету), завдання діяльності; 2) організаційно-структурний, що відображає організаційні аспекти діяльності органу; 3) компетенції як сукупність владних повноважень та підвідомчості [6].

Професор Р.С. Мельник до елементів правового статусу публічного службовця відносить права, обов'язки, підстави та межі відповідальності [22]. На думку професора В.В. Галунька, визначальними для аналізу адміністративно-правового статусу особи є такі юридичні інститути: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) правосуб'єктність особи; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [2].

У свою чергу О.В. Марцеляк вважає, що до основних елементів правового статусу слід включати ті, які дають можливість зробити висновок про юридичне оформлення та відбуття органу як повноправного суб'єкта права, а саме правоздатність суб'єкта, його права і обов'язки та гарантії діяльності, бо саме ці елементи складають загальну статутну характеристику суб'єкта правовідносин [20].

Отже, враховуючи думки та позиції різних вчених, щодо елементів правового статусу, до елементів адміністративно-правового статусу апарату суду слід віднести: адміністративну правосуб'єктність, функції апарату суду, компетенцію (тобто сукупність прав та обов'язків працівників апарату суду) та адміністративну відповідальність.

Для характеристики елементів правового статусу апарату місцевого суду, необхідно визначити поняття «апарат місцевого суду». О. Калашник визначає апарат місцевого суду як об'єднання осіб, які працюють у місцевому загальному суді та виконують завдання, спрямовані на створення умов для здійснення правосуддя, а також функціонування місцевого загального суду як органу судової влади [15].

Досить обґрунтованим і змістовним є поняття апарату суду, яке визначив науковець В.Ю. Машук, відповідно апарат суду – це самостійна структурна складова частина судового органу, що створена згідно з законом і являє собою організаційно поєднану сукупність підрозділів (управлінь, відділів, посад), працівниками яких є державні службовці, наділені виконавчо-розпорядчими повноваженнями для забезпечення необхідних матеріально-технічних, фінансових, кадрових, інформаційних та організаційно-технічних умов належного функціонування відповідного суду [21].

Отже, можна дійти висновку, що апарат місцевого суду – це підпорядкована місцевому суду, його структурна самостійна частина, яка утворена відповідно до законодавства та спрямована на організаційне, фінансове, кадрове, матеріально-технічне, інформаційне забезпечення роботи суду, і являє собою об'єднання посадових осіб, частину з яких складають державні службовці, які виконують свої функціональні обов'язки, мають відповідні права та наділені владними повноваженнями.

Основним елементом правового статусу особи, на наш погляд, є його правосуб'єктність. Професор С.С. Алексєєв визначив, що правосуб'єктність є первинною ланкою юридичних норм, де встановлюється загальне юридичне становище суб'єкта – суб'єкти мають ті чи інші відношення один з одним. Він вважає, що правосуб'єктність як категорія, що має абстрактний характер і є потенційною можливістю особи бути учасником правових відносин [3]. Професор В.В. Галунько вважає, що адміністративна правосуб'єктність – це передбачена нормами адміністративного права юридична властивість фізичних та юридичних осіб бути учасниками адміністративно-правових відносин; вона складається з трьох елементів: правоздатності, дієздатності та деліктоздатності. [2]. І.І. Діткевич визначає адміністративну процесуальну правосуб'єктність як специфічну особливість учасників адміністративного процесу, що визначає їх можливість бути носіями прав та обов'язків та можливість вступати в адміністративні процесуальні правовідносини [8].

Отже, адміністративна правосуб'єктність апарату суду – це передбачена нормами законодавства, юридична властивість апарату суду бути учасником адміністративних правовідносин, тобто виконувати передбачені законом повноваження (мати відповідні права та обов'язки), а також нести юридичну відповідальність за належне і в повному обсязі забезпечення здійснення судочинства

суддями місцевих судів, забезпечення організаційно-технічних прав учасників судових справ та інших осіб, які на законних правах перебувають в адміністративному приміщенні місцевого суду.

Відповідно до Типового положення про апарат місцевого, апеляційного судів, у своїй діяльності апарат суду керується Конституцією України, законами України «Про судоустрій і статус судів» та «Про державну службу», іншими нормативно-правовими актами, положенням про апарат суду, рішеннями зборів суддів, а також наказами і розпорядженнями голови суду, наказами керівника апарату суду [25]. Функції та повноваження апарату суду визначені у вищезазначених нормативно-правових актах. Досить широко функції апарату місцевого суду визначені у Типовому положенні про апарат місцевого, апеляційного судів, який визначає, що апарат суду виконує такі функції із забезпечення роботи суду: у сфері організаційного забезпечення здійснює виконавчу, правотворчу обліково-аналітичну діяльність та діяльність у сфері безпеки; у сфері документального та інформаційно-технічного забезпечення: здійснює функцію документообігу (оформлення, фіксування, планування, зберігання, поширення документів), а також здійснює інформаційно-технічну та контролюючу діяльність; у сфері фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення: здійснює управлінську, орієнтаційну, кадрову, підготовчу, аналітично-консультативну, обслуговуючу діяльність [25].

Отже, функції та повноваження апарату місцевого суду визначаються спеціальним законом, а також підзаконними нормативно-правовими актами Державної судової адміністрації, виражені, насамперед, у положенні про апарат місцевого суду у сферах організаційного забезпечення, у сфері документального та інформаційно-технічного забезпечення, а також у сфері фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення.

Складовим елементом правового статусу апарату суду є компетенція його працівників. Згідно з основами теорії держави і права, компетенція державного органу (уряду, міністерства, парламенту, органів суду, міліції, прокуратури та ін.) – це закріплена законом (або іншим нормативним актом) сукупність владних повноважень (прав і обов'язків), юридичної відповідальності та предмета відання (предмет діяльності, функціональне призначення) [32]. На думку Н.О. Армаш, компетенція – це елемент правового статусу, який встановлює сукупність юридично встановлених прав та обов'язків органу виконавчої влади або його керівника, реалізація яких забезпечує виконання їх основних функцій [4].

Таким чином, адміністративна компетенція працівників апарату місцевого суду – це сукупність юридичних обов'язків та адміністративних прав, якими наділені відповідні посадові особи апарату місцевого суду задля здійснення ними функцій і завдань організаційно-правового забезпечення діяльності місцевого суду, належних умов для здійснення суддями судочинства.

Права та обов'язки кожного працівника апарату суду визначені типовими посадовими інструкціями, які затверджені Наказом Державної судової адміністрації від 20 липня 2005 року № 86 «Про затвердження Типових посадових інструкцій працівників апарату місцевого загального суду» [24].

Більшість працівників апарату суду є державними службовцями. Основні права та обов'язки таких посадових осіб визначені Законом України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII «Про державну службу». Відповідно, на працівників апарату суду, як державних службовців, законодавством (насамперед, Законом України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII «Про державну службу») покладаються обов'язки: діяти на основі другого принципу правового регулювання: «Заборонене усе, крім того, що прямо дозволено законом» та принципів і правил етичної поведінки державного службовця, ставлячи перед собою пріоритет прав і свобод людини з метою професійного й ефективного виконання своїх завдань у сфері діяльності місцевого суду.

По виконанню вище зазначених обов'язків працівників апарату суду, як державні службовці, вони наділені законодавством наступними правами: право на захист своєї честі, гідності та повагу до своєї особистості; дотримання належних умов праці, передбачених трудовим законодавством, з боку їх керівників та органів державної влади; право на участь у громадському житті суспільства; право на звернення до суду від неправомірних дій з боку органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб; право на отримання необхідної інформації, для виконання своїх посадових обов'язків, а також інші права, передбачені чинним законодавством.

Отже, права та посадові обов'язки працівників апарату місцевого суду передбачені законодавством України. Особливий статус мають працівники апарату суду, які є державними службовцями, оскільки вони здійснюють свої повноваження не лише відповідно до посадових інструкцій, а також відповідно до закону про державну службу, це пов'язано з тим, що на них покладено обов'язок виконання організаційно-розпорядчих владних функцій.

Юридична відповідальність є важливим елементом правового статусу апарату місцевого суду. Досить влучною є думка М.С. Кельмана та О.Г. Мурашина, які вважають, що юридична відповідальність – це визначені правом несприятливі наслідки, що настають для конкретної особи у зв'язку з вчиненням нею правопорушення [16].

Академік П.М. Рабінович вважає, що юридична відповідальність – це закріплений у законодавстві та забезпечений державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належали [30]. Професор Д.М. Лук'янець, вважає, що в чинному законодавстві передбачені різні класифікації юридичної відповідальності, проте виключний перелік видів юридичної відповідальності він визначає так: конституційна, кримінальна, адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова і матеріальна [19].

Виходячи з визначень юридичної відповідальності, які запропонували видатні вчені-науковці, можна вважати, що адміністративна відповідальність у сфері діяльності місцевого суду може стосуватися не лише невладних фізичних осіб, але й посадових осіб апарату суду у випадку зловживання чи неналежного виконання ними посадових обов'язків.

Згідно зі статтею 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [18]. Відповідно до законодавства про державну службу, за невиконання або неналежне виконання посадових обов'язків, визначених законом про державну службу та іншими нормативно-правовими актами у сфері державної служби, посадовою інструкцією, а також порушення правил етичної поведінки та інше порушення службової дисципліни, державний службовець притягається до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку [11].

На думку більшості вчених-адміністративістів, різновидом юридичної відповідальності, яка регулюється нормами адміністративного права поряд із нормами трудового права є дисциплінарна відповідальність публічних фізичних осіб. Як визначив В.В. Серeda, дисциплінарна відповідальність – це вид юридичної відповідальності, що полягає в обов'язку працівника відповідати перед керуючим суб'єктом або уповноваженим органом за скоєний ним дисциплінарний проступок [31]. Варто сказати, що державні службовці, відповідно до законодавства України, несуть дисциплінарну відповідальність за порушення Правил етичної поведінки державних службовців, які регулюють моральні засади діяльності державних службовців та полягають у дотриманні принципів етики державної служби [29].

Згідно із Законом України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI «Про засади запобігання і протидії корупції» державні службовці за вчинення корупційних правопорушень можуть бути притягнені до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності в установленому законом порядку [12].

Відповідно до статті 14 Кодексу України про адміністративні правопорушення посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків [17].

Істотними є особливості відповідальності керівника апарату суду. Стаття 152 Закону України від 7 липня 2010 року № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» визначає, що керівник апарату суду несе персональну відповідальність за належне організаційне забезпечення суду, суддів та судового процесу, функціонування автоматизованої системи документообігу [10].

Згідно з Наказом Державної судової адміністрації від 20 липня 2005 року № 86 «Про затвердження Типових посадових інструкцій працівників апарату місцевого загального суду» керівник апарату суду несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх функціональних обов'язків, бездіяльність або невикористання наданих йому прав, перевищення своїх повноважень, за вчинок, який порочить його як державного службовця або дискредитує місцевий суд, порушення трудової дисципліни, порушення норм етики поведінки державного службовця та обмежень, пов'язаних із прийняттям на державну службу та її проходженням відповідно до законодавства України [24].

Особливістю є державними службовцями, проте є посадовими особами апарату суду, несуть відповідальність відповідно до Кодексу законів про працю України за порушення трудової дисципліни, неякісне або несвочасне виконання посадових завдань та обов'язків, бездіяльність або невикористання наданих йому прав, порушення норм етики поведінки [24].

Таким чином, адміністративна відповідальність є одним із провідних елементів адміністративно-правового статусу апарату суду. Відповідальність працівників апарату суду може бути

дисциплінарною, адміністративною, кримінальною, цивільно-правовою. Юридична відповідальність державних службовців, які працюють в апараті місцевого суду регулюється низкою нормативно-правових актів, оскільки вони знаходяться на публічній службі. Важливими є норми щодо відповідальності керівника апарату суду, який несе персональну відповідальність за належне організаційне забезпечення суду, за невиконання або неналежне виконання своїх функціональних обов'язків, а також за неналежний порядок вжиття заходів для притягнення підпорядкованого йому державного службовця до дисциплінарної відповідальності. Також, законодавством встановлена відповідальність за неналежне виконання посадових обов'язків для працівників апарату місцевого суду, які не є державними службовцями.

Висновки. Отже, особливостями адміністративно-правового статусу апарату місцевого суду є комплекс засадних і формально законодавчих чинників, які встановлюють місце і роль суб'єктів публічної адміністрації (керівника апарату місцевого суду, посадових осіб апарату суду та апарату суду як відносно відокремленого інституту у сфері судової влади в цілому) у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності місцевих судів, яка складається з їх правосуб'єктності, компетентності (юридичних прав та адміністративних обов'язків) та відповідальності, що базуються на нормах адміністративного права, які мають подвійну юридичну природу, по-перше, базуються на джерелах організаційно-правового забезпечення діяльності судової влади, по-друге, на адміністративних джерелах регулювання публічної служби.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України : [підручник] / [Ю.П. Битяк, В.М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін.] ; за ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
2. Адміністративне право України : у 2-х т. : [підручник] / В.В. Галунько, В.І. Олєфір, Ю.В. Гридасов, А.А. Іванишук, С.О. Короед. – Т. 1: Загальне адміністративне право. Академічний курс. – Херсон : ХМД, 2013. – 396 с.
3. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2-х т. / С.С. Алексеев. – М. : Юрид. лит, 1982. – Т. 2. – 360 с.
4. Армаш Н.О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 / Н.О. Армаш ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2005. – 18 с.
5. Баймуратов М.О. Правовий статус людини і громадянина в конституціях держав Східної Європи: порівняльно-правовий аналіз конституцій та їхнє співвідношення з міжнародними стандартами / М.О. Баймуратов // Вісник Центральної виборчої комісії. – К., 2006. – № 1. – 28 лют. – С. 89–93.
6. Бахрах Д.Н. Административное право : [учебник для вузов] / Д.Н. Бахрах. – М. : ВЕК, 1999. – 368 с.
7. Гумін О.М. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура / О.М. Гумін, С.В. Пряхін // Наше право. – 2014. – № 5. – С. 32-37.
8. Діткевич І.І. Поняття «адміністративна процесуальна правосуб'єктність»: проблеми дефініції / І.І. Діткевич // Право і Безпека. – 2010. – № 4. – С. 131-136.
9. Зайчук О.В. Теорія держави і права. Академічний курс : [підручник] / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
10. Про судоустрій і статус суддів 6 Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41.
11. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4.
12. Про засади запобігання і протидії корупції 6 Закон України від 7 квітня 2011 року № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40.
13. Застосування дисциплінарних стягнень до працівників апарату суду // Судова гілка влади: офіційний веб-портал. – 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dp.court.gov.ua/tu04/inform/63>.
14. Индус К.П. Формування і використання фінансових ресурсів місцевого самоврядування / К.П. Индус // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2013. – Вип. 10. – С. 290-294.
15. Калашник О. Проблеми вдосконалення правового регулювання діяльності апарату місцевого загального суду / О. Калашник // Юридичний вісник. – 2014. – № 4. – С. 374-378.

16. Кельман М.С. Загальна теорія права (зі схемами, кросвордами, тестами) : [підручник] / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2002. – 353 с.
17. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Ст. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
18. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
19. Лук'янець Д.М. Типологія юридичної відповідальності / Д.М. Лук'янець // Юридична Україна. – №3. – 2004. – С. 4-10.
20. Марцеляк О.В. Основні засади діяльності інституту омбудсмена / О.В. Марцеляк. // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2003. – Вип. 23. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnvvs_2003_23_49.
21. Машук В.Ю. Адміністративно-правове забезпечення функціонування апаратів судів загальної юрисдикції : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 / В.Ю. Машук ; Запоріж. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2014. – 17 с.
22. Мельник Р.С. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / Р.С. Мельник, В.М. Бевзенко ; за заг. ред. Р.С. Мельника. – К. : Ваіте, 2014. – 376 с.
23. Музичук О.М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу / О.М. Музичук // Форум права. – 2008. – № 1. – С. 316-321.
24. Про затвердження Типових посадових інструкцій працівників апарату місцевого загального суду : Наказ Державної судової адміністрації від 20 липня 2005 року № 86 // Судова гілка влади: офіційний веб-портал. – 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://od.court.gov.ua/tu16/info_suddi/posad.
25. Про затвердження Типового положення про апарат місцевого, апеляційного судів : Наказ Державної судової адміністрації України від 28 вересня 2012 року № 115 // Судова гілка влади: офіційний веб-портал. – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsa.court.gov.ua/dsa/14/N1152012>.
26. Новий словник української мови : в 3-х т. / Укладачі: В. Яременко, О. Сліпущко. – Т. 3. П-Я. – К. : Аконт, 2008. – 928 с.
27. Олефіренко Н. Адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні / Н. Олефіренко // Слово Національної школи суддів України. – 2013. – № 3. – С. 152-155.
28. Панчишин А.В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А.В. Панчишин // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2. – С. 95-98.
29. Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 р. № 65 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 15.
30. Рабінович П.М. Основи загальної теорії держави і права / П.М. Рабінович. – К. : Атіка, 1995. – 176 с.
31. Серета В.В. Дисциплінарна відповідальність: поняття, принципи та види / В.В. Серета // Університетські наукові записки. – 2014. – № 1. – С. 18-25.
32. Теорія держави і права : [підручник] / О.Ф. Скакун. – 2000. – С. 488-489.
33. Шульгач Н.М. Поняття та зміст правового статусу судді / Н.М. Шульгач // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2012. – Вип. 8. – С. 23-25.